

2.2 Використання цифрових технологій у процесі навчання англійської мови в закладах початкової та середньої освіти

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, цифрові технології, комп'ютерні програми, інтернет-ресурси, мобільний телефон, англійська мова.

Розвиток сучасного суспільства відбувається в епоху інформатизації, яка характеризується активним застосуванням інформаційних технологій у багатьох сферах діяльності людини, в тому числі у сфері освіти. Відмінними рисами сучасного суспільства є інтеграція інформаційних і комунікаційних технологій в систему шкільної освіти. У цьому зв'язку одним із пріоритетних напрямів реформування сучасної вітчизняної освіти є впровадження цифрових технологій навчання і використання прогресивного зарубіжного досвіду в цій галузі.

Традиційні педагогічні технології навчання англійської мови обмежені в можливості змодельовати іншомовне середовище, врахувати індивідуальні відмінності учнів і створити умови для аутентичного спілкування іноземною мовою. Тому сучасний процес вивчення іноземних мов важко уявити без комплексного використання цифрових технологій насамперед у закладах початкової та середньої освіти. Адже цифрові технології можуть слугувати формуванню усних навичок, вмінь читання та письма під час вивчення іноземної мови. Використання Інтернету також сприяє вивченню англійської мови за допомогою ігор та різних видів навчальної діяльності. Крім того, цифрові технології також забезпечують ефективну підтримку вчителю, коли йому бракує досвіду в різних аспектах свого предмета.

Істотним недоліком у професійній підготовці сучасних фахівців є їхній недостатній професіоналізм у використанні інформаційно-комунікаційних технологій, що негативно впливає на ефективність та рівень викладання англійської мови в закладах початкової та середньої освіти.

На сучасному етапі кількість технологій, які використовуються під час

навчання англійської мови в початкових та середніх класах, стали надзвичайно різноманітними та ключовими в мовній практиці.

З'являються все більші можливості для викладання англійської мови як іноземної із використанням інформаційних технологій web 2.0, які дозволяють користувачам створювати та поширювати власний контент у всесвітній мережі інтернет.

Безперечно найбільшою перевагою застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні англійської мови для школярів є використання великої кількості автономних застосунків, такі як текстові процесори та програмне забезпечення для презентацій, що сприяють формуванню мовних навичок за допомогою проведення досліджень.

Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій на уроці англійської мови забезпечує імітацію іншомовного середовища, створює умови для аутентичного спілкування, дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів, дає можливість підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови та інтенсифікувати освоєння специфічних для цієї дисципліни умінь і навичок. Використання комп'ютера при вивченні іноземної мови відіграє особливу роль в самостійному навчанні на основі ігрових видів діяльності.

Процес інформатизації суспільства й освіти знайшло своє відображення у вітчизняній та зарубіжній педагогічній літературі. До проблеми історичного розвитку різних типів інформаційно-комунікаційних технологій зверталися у своїх дослідженнях О.І. Агапова, А.О. Кривошеєва, А.С. Ушакова та інші.

Проблему використання інформаційно-комунікативних технологій у освітньому процесі розглядали в своїх працях вітчизняні дослідники В.П. Безпалько, В.Ю. Биков, М.Ю. Бухаркіна, Р.С. Гуревич, М.І. Жалдак, О.В. Кареліна, М.Ю. Кадемія, Є.Д. Патаракін, Є.С. Полат та інші.

Можливості використання цифрових технологій у процесі вивчення іноземної мови досліджують В.Е. Краснопольський, Л.І. Морська, Є.С. Полат, П.І. Сердюков та інші.

Безпосередньо на необхідність використання цифрових технологій під час

вивчення англійської мови вказували в своїх роботах зарубіжні науковці С. Бакс (S. Bax), С. Берсталл (C. Burstall), М. Бирам (M. Byram), Дж. Корбетт (J. Corbett), Д. Кристал (D. Crystal), М. Дулі (M. Dooly), М. Флемінг (M. Fleming), С. Гут (S. Guth), Ф. Хелм (F. Helm), Дж. Хіггінс (J. Higgins), М. Джуел (M. Jewell), К. Кірш (C. Kirsch), Ю. Лам (Y. Lam), Ч. Леун (C. Leung), Н. Рассоол (N. Rassool), Р. Стеннард (R. Stannard), М. Свен (M. Swain), А. Телла (A. Tella), М. Пегрума (M. Pegrum), А. Перкінс (A. Perkins), М. Варшауер (M. Warschauer), М. Уалд (M. Wild) та інші.

Оскільки англійська найчастіше вивчається як іноземна мова у всьому світі [68], то в цій монографії буде описано, як використовувати інформаційно-комунікаційні технології в процесі вивчення англійської мови в початкових та середніх класах. Практика показує, що вчителі та учні можуть мати зовсім різний рівень досвіду в сфері цифрових технологій [119], хоча ситуація швидко змінюється, оскільки нове покоління учнів, яке зростає в цифровому світі, приходить до класу, а випускники шкіл, які не пам'ятають часу, коли в них не було мобільного телефону, стають вчителями та залучаються до системи шкільної освіти. Ставлення до використання цифрових технологій в освіті існує різне. Хоча доступ в світі до цих технологій постійно збільшується як в середині, так і між країнами, все ще існує «цифровий поділ» [116].

Сьогодні абсолютно очевидним є той факт, що технології можуть докорінно змінити навчальний процес, а в деяких випадках вони скоріше використовуються для формування лінгвістичних, соціальних та культурних компетентностей [103].

Вивчення іноземної мови за допомогою цифрових технологій є найбільш успішним, коли вони повністю інтегруються в загальний процес навчання та використовуються як міждисциплінарний засіб [95], а не додатковий набір навичок, які повинні бути засвоєними до чи під час навчання. Попри те, що педагоги часто наголошують на позитивних моментах колаборативного навчання, деякі з них також вбачають потенціал в персоналізованому індивідуальному навчанні [110]. Використання комп'ютера при вивченні іноземної мови відіграє особливу роль в самостійному навчанні на основі ігрових

видів діяльності. Такий вид навчання може бути особливо ефективним через оперативний зворотний зв'язок, який пропонується користувачеві та опосередковано вчителю, який є дуже важливим атрибутом «видимого навчання» [76]. Досягнення здобувачів є найбільш відчутними, коли вчитель спроможний побачити результати навчання в їх очах, а вихованець також при цьому усвідомлює, що викладання та все, що з ним пов'язане – основа його постійного руху вперед. Сьогодні використання технології широкосмугового зв'язку має особливе значення, оскільки вона дає змогу учням спілкуватися один з одним на відстані, налагодити зв'язок між носіями мови та тими, хто її вивчає, а також забезпечити можливості для формування міжкультурної толерантності [118].

Багато шкіл у всьому світі мають доступ до технологій широкосмугового зв'язку завдяки мобільним телефонам з гарним інтернет з'єднанням, а це підтримується в Європейському Союзі такою організацією, як Британська Рада (<http://schoolsonline.britishcouncil.org>).

Використання цифрових технологій для вивчення англійської мови не обмежене певною віковою групою, тому педагоги починають все більше використовувати інформаційно-комунікаційні технології в ранньому віці. Дуже часто діти ще в дошкільному віці знайомляться із цифровими технологіями вдома, а коли вони йдуть до дитячого садку, то в них вже сформувалися деякі цифрові навички, які дозволяють їм відразу брати участь в різних видах технологічної діяльності в закладах освіти [55].

Вчителі, які мають досвід роботи з комп'ютерною технікою, теж прагнуть зацікавити учнів «цифровою грою», створюючи сприятливі можливості для вивчення англійської мови за допомогою використання комп'ютерних ігор в межах освітнього процесу або цифрового навчання на основі ігор (digital games-based learning).

Цифрові технології доцільно використовувати в початковій школі під час організації таких мовних видів навчальної діяльності як усна практика, формування навичок читання та письма. Інформаційно-комунікаційні технології видаються особливо ефективними, коли їх інтегрують з використанням проєктної

технології навчання мови [58], де англійську мову можна засвоїти в природний спосіб через використання тематичних видів навчальної діяльності та різних навчальних дисциплін. Типовий сценарій в межах початкової школи складається з діяльності, що базуються на контентному вивченні мови, який завершуються значним видом роботи, як усна презентація, написання листа чи есе. Здобувачів можна залучати до підготовки цікавих запитань, перегляду відео, проведення досліджень, в основі яких знаходиться використання книжок та інтернету, участі у рольових іграх, дискусіях тощо. Якщо цифрові технології використовуються частково під час вивчення англійської мови, то такий підхід часто називають «змішаним навчанням» («blended learning»).

На вибір правильної стратегії під час використання цифрових технологій у процесі вивчення англійської мови впливає багато факторів: вік здобувачів, компетентність вчителя, наявність ресурсів, шкільний освітній простір тощо. На думку окремих сучасних педагогів, учні показують кращі результати навчання, коли сприймають мову, яка ефективно змодельована талановитими вчителями, а також коли в них є природні можливості використовувати мову в продуктивних видах діяльності перед переходом до більш виснажливого вдосконалення грамотності. Однак, відносний успіх даного підходу залежить від усної компетентності вчителя та відповідних навчальних ресурсів.

В деяких ситуаціях дітей краще залучати до раннього читання, вивчення фонетики та граматики. Очевидно, що не має сенсу навчати підростаюче покоління читати та писати іноземною мовою, коли цього не було досягнуто під час вивчення рідної мови, хоча можна навчати двом мовам одночасно.

Дослідник Л. Камерон (L. Cameron) відокремлює вивчення письмової мови від усної, стверджуючи, що цей етап відбувається пізніше в житті дитини, тому вимагає недвозначної, цілеспрямованої діяльності вчителя, його планування та розуміння. Однак, це не означає, що письмова мова зовсім відокремлена від розмовної. Хоча для підростаючого покоління мова реалізується, практикується та вивчається за допомогою говоріння та слухання. В результаті власної навчальної активності школярі вивчають значення слів, а граматика «з'являється

з простору між словами та висловленнями» [63, с.18].

Інтернет може стати багатим джерелом автентичних словесних моделей при використанні записаних пісень, електронних книжок, подкастів та відео кліпів, які допоможуть учням у вимові, вивченні та запам'ятовуванні нового словникового запасу. Такі засоби навчання також можуть допомогти вчителям, які не впевнені у своєму власному досвіді та мовленнєвих навичках. Цифрові технології також дають можливість здобувачам записувати себе та програвати пізніше. Учні стверджують, що можливість слухати та програвати записи допомагає визначити граматичні помилки та неточності у вимові, заохочуючи до самовдосконалення та виправлення.

Молодші учні можуть використовувати відеокамери чи камерофони для запису рухів обличчя, щоб сформувати фонетичну точність. Записи надалі порівнюються зі стандартними моделями, які взяті з інтернету. Дуже часто такі навчальні матеріали, як пісні та вірші, завантажуються з інтернету та практикуються у всьому класі на інтерактивних дошках перед їх живим виконанням. Використання караоке допомагає візуалізувати у цифровій формі поезію та пісні через стоп-кадр, твори мистецтва, зображення.

Аудіо записувачі, як розмовляючі бляшанки, прищіпки та картки, використовуються для покращення навчання поезії чи запису виконання популярних пісень. Фотоальбоми, які розмовляють, можуть успішно використовуватися для створення та трансляції оповідань в усній формі. При цьому фотографії та текст вставляють на кожен сторінку альбому, а згодом записується відповідна розповідь. Приклади можна знайти на сайті: www.segfl.org.uk/spot/post/recordable_talking_devices/

Сучасні цифрові технології дають змогу активно співпрацювати та взаємодіяти здобувачам із різних країн, при цьому більш якісно вивчати англійську мову. Наприклад, цікавий досвід описано вчителем Марією Мон (Maria Mont). Так, її шестирічні каталонці налагодили зв'язок з однолітками з канадської школи у формі колаборативної співпраці над міждисциплінарним проєктом із залученням мистецтва, соціальних наук та вивчення мови. Здобувачі

в кожній школі працювали незалежно від однолітків з іншої країни, досліджували життя місцевого митця, відвідували галереї та оглядали його витвори мистецтва. Під час проведення даного заходу підтримувалися такі тематичні напрямки: фізична географія, транспорт, історичні події та мистецький стиль. Кожна школа згодом була спроможна поділитися своїми здобутками асинхронно через блоги та вікі, а також через безпосередній контекст віртуального світу.

Під час зустрічі здобувачі обмінювалися своїми враженнями та надбаннями стосовно обох місцевих митців. Віртуальна екскурсія творів мистецтва була створена на безпечному острові у вигаданому світі «Друге життя». Під час туру по галереї аватар контролювався вчителем, а підростаюче покоління спонукали використовувати прості англійські команди та оглядати експонати, відповідаючи на їх запитання. Це виявився надзвичайно вдалий спосіб вивчення інструктивної та описової англійської мови.

Результатом співпраці обох шкіл стало спільне видання електронної книги на основі уявної зустрічі між двома митцями з різних країн. Електронна книга та інша інформація проєкту були виставлені на показ за допомогою онлайн освітньої платформи Глостера (Glogster) під назвою «Подорож через мистецтво».

Така співпраця є ефективним прикладом успішної інтеграції «змішаного навчання», оскільки здобувачі виконують проєкти, які пізніше виставляються на показ разом з однолітками з іншої країни за допомогою комунікативної електронної книги. Дослідження спільних тем забезпечує природний контекст, в якому вивчається мова через поширення та зміни контенту, де учні виступають у функції цифрових партнерів. Співпраця з однолітками, особливо з іншого культурного середовища, вимагає від підростаючого покоління ретельних роздумів стосовно їх внеску до спільної праці та соціокультурної природи взаємодії.

Відеоконференція теж може бути надзвичайно ефективним способом запрошення відвідувачів до класу, надаючи можливість учням співпрацювати один з одним на відстані. В деяких випадках це може бути одним з небагатьох методів залучення учнів до вивчення англійської мови з її носіями та сприяти

культурному обміну. За допомогою відеоконференції часто презентується досвід практиків в класі у формі прямого навчання, що є гарним прикладом для вчителів-початківців.

Використання відеоконференції пов'язано з професійним обладнанням, але для такої технології достатньо камери, мікрофону та надійного інтернет з'єднання. Безплатне програмне забезпечення містить Skype, ooVoo, iChat, FaceTime та Flash Meeting.

Очевидно, що якість відео чи аудіо є основним пріоритетом відеоконференції, але найбільш ефективні системи пропонують своїм користувачам низку додаткових сервісів, як дошки спільного використання, різні можливості текстового чату, кімнати приватних зустрічей та функціонал для голосування.

Як відомо, читання сильно залежить від доступу до відповідних джерел, а сам інтернет пропонує тексти, які занадто складні для багатьох учнів під час вивчення англійської мови. Тому доречним є застосування деяких спрощених веб ресурсів англійської мови для початківців, наприклад Simple English Wikipedia: (<http://simple.wikipedia.org/>), де тексти містять високий рівень контенту.

Досить цінною є програма Wordle (www.wordle.net), яка є гарним прикладом веб інструменту, що допомагає поєднати інтерфейс між читанням, письмом та значущістю візуальної грамотності. Вчителі використовують її для того, щоб допомогти учням початкової школи порівняти тексти різних жанрів та епох, проаналізувати формальність в написанні чи просто приділити увагу основному словниковому складу з певної теми. Школярі, які створюють свої власні Wordles, також можуть погратися із формою, кольором, смисловим відтінком слова або виразу.

Цифровий текст та електронні підручники заохочують здобувачів до читання, особливо за допомогою сучасних портативних технологій. Багато з них пропонують ефективне усне моделювання за допомогою синтезатора, де текст перетворюється у мовлення, та забезпечують доступ до таких засобів, як електронні словники. Спеціалізоване програмне забезпечення може записувати,

вимірювати та слідкувати за успіхом в читанні, а інтерактивна художня література сприяє активному залученню учнів до читання, даючи можливість їм вплинути на розвиток подій в оповіданні. Здобувачів легко залучити до різних форм написання за допомогою таких мультимодальних цифрових розповідей, як комікси, розкладрування, презентації, блоги, вебсайти, розширена проза тощо.

Зарубіжні, як і вітчизняні науковці все ще не можуть дійти згоди, коли краще розпочинати вивчати англійську мову. Багато попередніх дискусій стосовно початку вивчення мови в школах базуються на гіпотезі про критичний період, який «є каузальним поясненням різного успіху у засвоєнні іноземної мови як молодшими, так і старшими учнями» [61, с.162]. Однак, дослідження, що проведене у Великій Британії стосовно вивчення французької мови в закладах початкової та середньої освіти, яке здійснювалося К. Берсталлом (С. Burstall) та іншими [62], показало, що поза кращою вимовою, немає значної різниці у засвоєнні учнями мови між тими, хто її розпочав вивчати раніше чи пізніше. Це означає, що щонайменше в державному секторі Великої Британії, іноземні мови не вивчалися в початковій школі роками. Дослідження та дискусії продовжуються з даного запитання, але все ще не має остаточно визначеного результату. Дослідник К. Кірш (С. Kirsch) [88, с.4] підсумував сучасне розуміння даного запитання:

1. Дослідження стосовно оптимального віку вивчення мови не є переконливим.
2. Ранній початок має позитивний вплив на ставлення підростаючого покоління до вивчення іноземних мов.
3. Єдиною перевагою раннього початку є загальна кількість годин, яка активно витрачається на вивчення мови.

Однак, зростання глобальної торгівлі та домінування англійської мови в засобах масової інформації, особливо інтернету, стало причиною змін мовної політики в галузі освіти в багатьох європейських країнах, зокрема й Україні, та загальної тенденції до початку вивчення англійської мови в початковій школі.

Основне завдання вчителів полягає в тому, щоб забезпечити учнів можливостями практикувати іноземну мову різними способами. Тому використання цифрових технологій надає багато можливостей, включаючи спілкування з носіями мови чи іншими учнями, які вивчають ту саму мову, але не мають можливості практикувати її вдома для удосконалення процесу навчання іноземної мови. Сьогодні досить поширеним є використання таких засобів навчання як відеоконференція [102] та візуальний контакт за допомогою віртуального світу онлайн [78]. Відеоконференція використовується для подолання відстані між учнями. Отже, вони можуть спілкуватися певною мовою та обмінюватися культурним досвідом. Віртуальні світи, як Second Life, Active Worlds та Open Sim дають можливість учням відчувати 3D простір, разом сформувати контент та взаємодіяти з однолітками через віртуальний досвід: дискусії, рольові ігри, виставки, виступи тощо. Асинхронні засоби, як наприклад електронна пошта, блоги та групове використання вікі [113] також мають значний вплив у форматуванні контенту, де учні взаємодіють із однолітками за допомогою створення, редагування та обміну текстової інформації. Такі технології пов'язані зі смисловим результатом навчання учнів. Таким чином, для формування мовної компетентності учнів необхідно залучати їх до смислового результату [111].

Багато досліджень з різних країн доводять, що інформаційні технології Web 2.0 та віртуальний світ сприяє природним можливостям навчання іноземної мови.

Нещодавно в Японії запровадила обов'язкове вивчення англійської мови у всіх початкових школах. Це викликало додаткові труднощі у вчителів, оскільки багатьом з них бракує усної компетентності для проведення занять англійською мовою та забезпечити ефективні мовленнєві моделі своїм учням.

В університеті Мі (Японія) створили проєкт чотирьохрічної міжнародної школи для спільного навчання між місцевими учнями та однолітками з інших країн.

В пілотному проєкті, учні шести років з початкової школи Кітарісей відвідали університет Мі для проведення відеоконференції з австралійськими здобувачами. Мета зустрічі полягала в формуванні мовленнєвої компетентності японських учнів та обмін культурними цінностями між однолітками. Під час підготовки обидва класи досліджували екологічні та дієтологічні теми, які вони обговорили під час відеоконференції. Кожна сесія відбувалася відповідно сталого шаблону: вітання та вступне слово обох шкіл. Виконання презентацій японськими та австралійськими учнями, за якими слідувала сесія запитань та відповідей.

Кожен клас використовував дошку під час відеоконференції для показу інформації і зображень засобами PowerPoint, що значно спрощувало їх розуміння. Після презентації відбулася дискусія, під час якої учні школи Кітарісей в основному спілкувалися японською мовою, а японський перекладач здійснював переклад в австралійському класі. Така співпраця показала, що рівень досвіду та мотивації учнів школи Кітарісей підвищився після використання автентичної усної мови з австралійськими носіями. Учні також характеризувалися більшою зацікавленістю у світових глобальних проблемах та потребою дізнатися більше про Австралію.

Використовуючи систему відеоконференції в деяких зарубіжних країнах (Китай, Японія) практикується співпраця з досвідченими вчителями початкової школи, які викладають англійську мову, для низки зустрічей, зокрема під час читання книг. Для такого виду діяльності здебільшого обирають три підручники «Стара леді, яка проковтнула муху», «В Джозефа маленьке пальто», «Ми збираємося вполювати ведмедя». Кожна книга опрацьовувалася протягом трьох зустрічей, кожна з яких вважалася дуже мотивуючою для підростаючого покоління тому, що вона отримала синхронний досвід з читання завдяки експресивним носіям англійської мови одночасно із зображенням сторінки на комп'ютерному екрані. Під час таких зустрічей відбувалося спілкування між вчителями та учнями у формі запитань та відповідей стосовно сюжету, персонажів та подій в оповіданні. Вчителям вдалося приділити особливу увагу

лексиці англійської мови, завантажити завдання з аудіювання та правопису для подальшого їх використання.

Без сумніву, цифрові технології чудово підходять для повторюваної діяльності з вивчення мови, яка забезпечує миттєвий зворотний зв'язок користувачеві. Учні, які вивчають англійську мову, отримують максимальну користь від самостійного вивчення словникового запасу та виконання граматичних вправ лише при умові, якщо здатні контролювати та оцінити якість вимови. Так учні з європейських країн позитивно оцінили ефективність програмного забезпечення з вивчення англійської мови «Rosetta Stone» (www.rosettastone.co.uk/) та «Eurotalk» (<http://eurotalk.com/en/>) для швидкого опанування розмовного варіанту.

Доцільним для використання вітчизняними вчителями англійської мови може бути більш складне освітнє програмне забезпечення, яке запропоноване компанією «Міста освіти» («Education City») «Вивчай англійську мову» («Learn English») (<http://us.educationcity.com/us/content/learn-english-ell-teaching-resources>). Ці програми знайомлять учнів з тематичними мультимодальними видами діяльності, де здобувачі взаємодіють в межах типових сценаріїв. Обговорення створюються навколо таких звичних ситуацій, як школа, сім'я та район, даючи можливість засвоїти контекстуалізовану лексику та вивчити прості граматичні правила за допомогою цікавих повторюваних вправ, які побудовані навколо кожного сценарію. Повна аудіовізуальна підтримка та синхронний зворотний зв'язок здійснюється за допомогою комп'ютера (Computer assisted language learning (CALL)).

Як засвідчує дослідження зарубіжної практики навчання англійської мови, Інтернет може виявитися цінною знахідкою для вдосконалення цієї мови за допомогою ігор та різних видів навчальної діяльності. Та й самі учні спроможні стати «розробниками ігор» та поділитися ними з своїми однолітками. Для вчителів англійської мови корисним стануть запропонована гра «2Simple's 2Do It Yourself» (<https://www.2simple.com/2diy/>). Можна також використати blog для

створення ігор під час вивчення іноземної мови: <http://larryferlazzo.edublogs.org/2008/04/21/the-best-websites-for-creating-online-learning-games/>

Мобільні телефони теж досить активно використовуються зарубіжними вчителями для удосконалення практики вивчення англійської мови (mobile assisted language learning (MALL)). У Великобританії компанія з розробки програмного забезпечення «Anspear» створила матеріал для вивчення англійської мови на мобільних телефонах. Контент організований в темах, який належить до англійської культури, містить вправи для практики словникового запасу, правопису, словесних асоціацій, говоріння, слухання, читання, письма та граматики в їх єдності. За допомогою мультимедіа програмне забезпечення пропонує організацію діяльності на основі гри, запису прогресу, завантаження інформації на сервер компаній. Звичайно сучасні мобільні телефони є не досить дешевими і не всі учні початкової школи мають достатньо коштів їх придбати. Тому існують дешевші мобільні рішення, які можуть бути надзвичайно ефективними в деяких обставинах. Зокрема, південноафриканська компанія «Lifeline Energy» розробила розумний пристрій під назвою «Lifeplayer». Це MP3-програвач, радіо та аудіозаписувач, який зберігає інтерактивний навчальний контент на картках пам'яті. Він містить батареї, які заряджаються звичайним способом, але використовує також сонячну енергію та механізм намотування. Британська Рада активно підтримує такий економний варіант вивчення англійської мови в різних країнах світу. Окрім того, нею розробляються матеріали для підтримки молодих спеціалістів, які отримують Сертифікат з практики англійської мови як іноземної (Certificate in the Practice of ELT (CPELT)).

Британською радою розроблено й різні застосунки для ефективного вивчення англійської мови. Деякі застосунки допомагають формувати креативність: «Toontastic» та «Puppet Pals». Вони дають можливість молодому поколінню створити оповідання, використовуючи при цьому анімовані персонажі та записане мовлення, а також забезпечити можливості для поширення творчості онлайн. Більш складні застосунки, як «Comic Life», дають можливість здобувачам знімати фотографії за допомогою вбудованих камер на мобільних

пристрогах та використовувати їх в шаблонах мультиплікаційного стилю з написаним оповіданням. Інші застосунки, як «Phoster», забезпечують систему для розробки постерів, щоб здобувачі змогли пограти з тестом та зображеннями для оцінки візуального впливу на аудиторію.

Велика кількість застосунків мають більш конкретну мету та допомагають розвивати навички читання та письма. Вбудований синтезатор тексту-у-мовлення відкриває доступ до текстів для вивчення англійської мови, а також може слугувати ефективною моделлю усної мови, особливо при відсутності носіїв мови. Доступними для учнів і вчителів є велика кількість словникових програм для підтримки користувачів у їх опануванні новими лексичними одиницями. Крім того, є численні застосунки, які підтримують формування словникового запасу, граматики та розмовної мови, а також контекстуалізують мову через культурний підхід, який робить мову зрозумілішою. Вітчизняні педагоги мають змогу скористатися цілим рядом мобільних застосунків через систему: <http://learnenglish.britishcouncil.org/uk/apps>

Вивчення англійської мови в закладах середньої освіти, як правило, відбувається під час уроків. Таке навчання забезпечують як державні, так і приватні школи. Після школи учні вивчають англійську мову на мовних курсах чи індивідуальних заняттях з вчителями для того, щоб підсилити рівень вивчення іноземної мови в школі чи для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання.

Протягом останніх років спостерігається активне використання інформаційно-комунікаційних технологій в сфері освіти. Більшість вчителів Європи (90 відсотків) використовують цифрові технології для підготовки своїх занять [71]. Всі країни Європейського Союзу зробили значні інвестиції в розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в школах, що містить обладнання, зв'язок, професійне зростання та розробку цифрового змісту навчання [51, с.2]. Крім того, Європейський Союз також розробив стандарти для підвищення цифрової грамотності, відповідних навичок [72].

За межами Європейського Союзу ситуація суттєво не відрізняється. В США Департамент освітніх технологій (Office of Educational Technology) (OET) створив «План національних освітніх технологій» для трансформації освіти за допомогою інноваційних підходів. В Східній Азії «ентузіазм використання комп'ютерів та інформаційно-освітніх технологій в освіті незаперечний та дуже поширений» [115, с.101]. Науковець А. Телла (A. Tella) та інші [112, с.5] доводять, що «використання інформаційно-комунікаційних технологій в ... африканських країнах в загальному збільшується», хоча і є нарікання на певні обмеження, а в Латинській Америці інформаційно-комунікаційні технології також починають з'являтися в закладах середньої освіти, хоча дуже нерівномірно [73].

Важко не погодитися з думкою вченого Марка Пегрума, що «технології та освіта мають сильно сплетене майбутнє» [101, с.5]. Збільшення інвестицій в інформаційно-комунікаційні технології освітніми департаментами у всьому світі з 1998 року було добре задокументовано [98].

В одному дослідженні наслідків втілення інформаційно-комунікаційних технологій в школах, дослідник Л. Іломякі (L. Ilomäki) [81, с.67] виділив два основних підходи. При такому підході вчителі вважають функцію цифрових технологій надмірною в більшості випадків та процес втілення інновацій відбувається зверху вниз «без сильної відданості з боку шкіл чи вчителів». В деяких випадках вдалося досягнути успіху, коли акцент базувався на потребах певної школи і підтримується внутрішнім покращенням цієї школи. Не можна недооцінювати використання інформаційно-комунікаційних технологій у формі підтримки та підготовки вчителів.

Наступним інструментом для обговорення є інтеграція сервісів Web 2.0. Поняття Web 2.0 часто використовується в значенні як «перехід від того, що спочатку було інформаційним засобом, до того, що називається реляційним – отже, якщо Web 1.0 відігравав функцію інформаційної мережі, то Web 2.0 – це соціальний інструмент» [101, с.18]. Інструмент Web 2.0 отримав розвиток останніми роками завдяки покращенню креативності та комунікації, створенню

та поширенню власного контенту в сфері інформаційних технологій. Такий засіб виступає ідеальним середовищем для вивчення мови. Основою мережних сервісів Web 2.0 є блог. Як правило, блог – це журнал онлайн, який можуть використовувати вчителі для поширення інформації про предмет, посилення на ресурси та іншу інформацію, яка призначається учням та іншим вчителям. Простота у використанні відноситься до одного з основних факторів, які спричинили «значне поширення кількості навчальних блогів» серед вчителів закладів середньої освіти [94]. Багато вчителів заохочують своїх учнів до використання блогів, розміщення їх робіт та проєктів онлайн за межами шкільної аудиторії та підготовки їх до «цифрового постіндустріального суспільства, в який вони ввійдуть після закінчення школи – середовище, де наше розуміння світу, культури, правдивості та влади знаходиться в процесі трансформації» [101, с.28].

Наступною популярною онлайн видавничою платформою є wiki, яка часто використовується вчителями закладів середньої освіти. Термін походить від гавайського слова «швидкий». Середовище wiki – це спільний вебпростір, який дозволяє створювати та редагувати сторінки великою кількістю користувачів без будь-якого розуміння вебдизайну. Загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія wiki має багато спільних рис із блогом, однією з них є спрощена процедура розміщення та опублікування матеріалів, але більш гнучка структура wiki надає багато можливостей для проєктної роботи, в той час блог більш доречний для проведення постійних записів класної роботи, оскільки останній розміщений матеріал завжди знаходиться зверху сторінки.

Ще однією розробкою набору технологій Web 2.0 виступає подкаст, який є аудіо чи відео файлами, які транслюються через Інтернет, їх можна завантажувати та слухати на комп'ютері чи мобільному пристрої. Крім цього, існує багато інших засобів Web 2.0, які використовують звукозапис, а тому для більшості користувачів подкастинг зараз означає створення та розповсюдження звукових файлів онлайн. Тому наступною темою для обговорення є приклади використання вчителем технологій Web 2.0 для звукозапису в класі.

Велика кількість вчителів англійської мови переконані в цінності використання мережних сервісів Web 2.0 для формування додаткових практичних навичок при виконанні домашнього завдання. Недостатньо інтегрувати технології в шкільне навчання, але необхідно також спонукати молоде покоління використовувати їх для вивчення мови вдома.

Групова проєктна діяльність на основі використання інтернету «націлена на комунікацію та поширення знань, що є двома основними завданнями вивчення мови самі по собі. Використання проєктів спонукає кооперативне навчання, що своєю чергою сприяє взаємодії» [70, с.44].

Основною метою співпраці при такому виді навчальної діяльності виступає формування в учнів додаткових навичок письма, читання, аудіювання та говоріння при виконанні домашнього завдання. Наприклад, один з учнів може підготувати невеликий текст (50 слів) для написання диктанту. При цьому учень вибирає уривок з попереднього уроку, який був опрацьований в класі. Вчитель виправляє текст, а учень записує та поширює його в класі. Далі всі учні прослуховують запис і конспектують його. Це означає, що кожний тиждень учні виконують різні прослуховування тексту, які створюються самими ними. Як показує практика, «учні приділяють велику увагу вимові, переконуючись, що однокласники розуміють про те, що вони бажають повідомити».

Можна також записати скрінкаст, де вчитель буде виправляти текст та пояснювати помилки учням, в той же самий час даючи зразок правильної вимови. Такий підхід набагато ефективніший, ніж перевірка чорнового варіанту тексту учня та повернення його назад. Учні проглядають записане відео, змінюють свій текст відповідно до порад вчителя, а тоді записують читання свого тексту. Цей метод зворотного зв'язку з корективами займає менше часу для запису, ніж традиційне виправлення тексту. «Кількість інформації, яку може запропонувати учитель, набагато більше, а учні сприймають це, як майже індивідуальну працю зі зворотним зв'язком» [109]. Учні також отримують додаткову практику аудіювання. Ефективність більшості засобів вивчення іноземної мови підтверджується шкільною практикою, результати яких знаходяться в

учительських блогах. Наприклад, якщо ми говоримо про скрінкастинг, то добре зарекомендував себе інструмент Educreations (www.educreations.com), що дає змогу легко поширювати відео серед учнів.

Як на думку зарубіжного дослідника Р. Хоффмана, оскільки запис читається іншими учасниками, крім учителя, однокласники «надають учневі письмову валідність», а «зміст, стиль та лінгвістична правильність» може бути виставлена на показ перед різними аудиторіями, що означає «письмо, що поширюється серед різних груп, стає більше, ніж демонстрація знань для вчителя, але перетворюється на комунікацію» [79, с.64].

Така зміна акценту до колаборативного написання та приділення особливої уваги створених учнями текстами часто створює умови, коли підручники стають «набагато менш важливою, як педагогічний фокус, ніж письмо, яке створюють учні» [53, с.27].

Після отримання дозволу від учнів, роботу можна поширити через широкі можливості персональних навчальних мереж, за допомогою облікового запису Twitter, на Facebook та на своєму блозі. Вчитель часто обирає інструмент voki (www.voki.com), що дозволяє користувачам завантажувати аудіо файл та анімований аватар з ним, додаючи щось на зразок розваги до процесу розміщення матеріалів.

Освітня приватна мережа Edmodo (www.edmodo.com/) теж має свої переваги для учнів. Вона дозволяє більше дізнатися інформації про учнів, поділитися корисними посиланнями на інші ресурси та інформацією стосовно класу, спілкуватися молоді різних класів англійською мовою. Це все означає, що виконувана робота може бути зібрана в одному місці, а учні здатні будуть прослідкувати свій прогрес у вивченні англійської мови. Учні також мають змогу створити за допомогою даного інструменту щось між e-portfolio (місце, яке використовується для показу робіт учнів) та персональною навчальною мережею, кожен з яких містить «створене індивідуально підібране конструктивістське місце», а для учнів різниця полягає в тому, що «персональна

освітня мережа зазвичай має навчальне призначення, в той час, як е- портфоліо використовується для показу» [101, с.28].

Ще одним цінним популярним інструментом Web 2.0 є музичний програвач Songify. Спочатку учні пишуть речення, далі за допомогою iPad вчитель записує промову учнів до програвача Songify. Як наслідок, застосунок перетворює речення на пісню. Такий підхід допомагає із задоволенням витратити більше часу учнями на вимову речень.

Оскільки з'являються все нові інструменти та з появою «вічної бети» [101, с.19], видається звичною практикою появу досліджень в технологіях у сфері навчання після того, як вони були втілені вчителями інноваційних закладів середньої освіти. В 1977 році С. Кемміс (S. Kemmis) та інші [86] стверджували, що «навчання за допомогою комп'ютера – це практика, яка протилежна до дослідницької діяльності». Педагог М. Леві (M. Levy) [96, с.4] зазначає, що «багато розробників покладаються на свою вчительську інтуїцію, ніж на дослідження у сфері навчання».

В систематичному дослідженні, яке було проведено науковцями Е. Макаро (E. Macaro), З. Хендлі (Z. Handley) та К. Вальтер (C. Walter) [98, с.15–20], автори прийшли до висновку, що «навчання за допомогою комп'ютера містить ряд переваг». Це включає в себе докази, що навчання за допомогою комп'ютера допомагає здобувачам закладів середньої освіти з аудіюванням і письмом (особливо покращення в збільшенні його кількості та особливостями дискурсу), з деякими натяками, що говоріння теж покращується. Однак в дослідженні в сфері комп'ютерного вивчення мови зазначається, що відбуваються покращення і в читанні, а оволодіння граматиною та словниковим запасом не є переконливими. Стосовно нелінгвістичних переваг, в дослідженні вказується на «докази позитивного ставлення до навчання за допомогою комп'ютера» [98, с.21] та отримання учнями «покращеної обізнаності» в «залученні до досвіду навчання справжнього світу, яке не можна знайти в книжках і мовних видах діяльності» [98, с.21].

Таким чином, застосування інформаційно-комунікаційних технологій можна визначити як етап, в якому «навчання за допомогою комп'ютера (CALL) стає непомітним, слугуючи потребам учнів і інтегруючись в повсякденну практику вчителів» [57, с.27]. Тому існують реальні «ознаки появи більш повного підходу до навчання за допомогою комп'ютера через Web 2.0». [100].

Крім використання соціальних сервісів мережі Інтернет Web 2.0, багато вчителів використовують більш традиційні інформаційно-комунікаційні технології. Педагог М. Джуел (M. Jewell) вказує, що багато автономних застосунків, такі як текстові процесори та програмне забезпечення для презентацій (наприклад, Microsoft Powerpoint), можуть бути використані ефективно здобувачами загальної середньої освіти для «покращення своїх мовних навичок, що реалізується у формі проведення досліджень та повідомлення отриманих даних в словесній презентації», що також «забезпечує справжній контекст і технологічні навички, а також дають змогу учням отримати досвід в опануванні іноземної мови» [82, с.176].

Однією з основних помилок в галузі вивчення іноземної мови є надмірна залежність вчителів від підручників, які не завжди повністю відображають культуру, інтереси учнів чи форму викладання англійської мови. Повна залежність вчителя від підручника призводить до відсутності мотивації серед учнів. А це спонукає вчителів до комплексного застосування різних засобів вивчення англійської мови з орієнтацією на перехід від навчання, в центрі якого знаходиться вчитель, до педагогічної діяльності, яка орієнтована на учня. Дослідники стверджують, що «це мотивує підлітків тому, що вони можуть виразити свою індивідуальність через власний вибір різних засобів вивчення англійської мови, з ними починають рахуватися та поважати» [60].

Вищезазначена інформація підтверджується, зокрема, впровадженням «Цифрової розповіді», яка має багато визначень, але, як зауважує Б. Робін [105], «все це обертається навколо ідеї поєднання мистецтва розповіді оповідань з низкою цифрових мультимедійних форм, таких як зображення, аудіо та відео».

Науковець Х. Баррет (H. Barret) [54, с.1] переконує, що «цифрова розповідь сприяє злиттю чотирьох навчальних стратегій, в центрі яких знаходиться учень: залучення учнів, рефлексія від глибокого вивчення, проєктне навчання та ефективне втілення технологій в освітній процес». Використання цифрової розповіді серед учнів мотивує їх тому, що «це надає здобувачам вибір, свободу та креативність для вираження себе». Це також можливість для учнів використовувати англійську мову в значущий спосіб під час виконання проєкту, а оскільки він виставляється напоказ онлайн, то з ним можуть ознайомитись однокласники, батьки та інші зацікавлені сторони.

Для здійснення цифрової розповіді використовується ціла низка різних інструментів. Прикладом може слугувати «Мистецькі розповіді», де проєкт виконується в групі. Для виконання такого проєкту вибирається певна кількість відомих малюнків та пишуться оповідання, які поєднуються між собою. Наприкінці використовується програма Windows Movie Maker для створення анімованого слайдшоу, а учні записують звуковий варіант розповіді до зображення. Ще одним варіантом такого виду діяльності є створення фотографій за допомогою цифрового фотоапарату чи мобільного телефону, а потім укладання схожого анімованого слайдшоу, використовуючи Windows Movie Maker, але звук цього разу містить обговорення учнями фотографій.

Наступна цифрова розповідь містить інтерпретацію частини комедії Вільяма Шекспіра «Сон літньої ночі». Деякі учні створюють анімовану мультиплікаційну версію за допомогою програмного забезпечення для створення фільмів Zimmer Twins (www.zimmertwins.com) та записують звук.

Використання перелічених технологій в шкільній навчальній практиці призводить до того, що учні розвинули цифрові навички та засвоють іноземну мову одночасно. Можна стверджувати, що оскільки «цифрові технології, які постійно поширюються, змінюють соціальний устрій та відносини до більш відкритої, демократичної, і зрештою, відповідальної манери» [107, с.2], то «навчання учнів мови в традиційній формі вже недостатньо» та «усе більшою мірою в повсякденному та професійному житті люди потребують навичок

комп'ютерної грамотності» [77, с.9]. Очевидно, що оскільки «процес навчання суттєво змінився в епоху інтернету» [104, с.15], то необхідно знайти місце цифровій компетентності в освіті.

В одному з визначень цифрової компетентності зазначається, що це «здатність зрозуміти та використати інформацію в різних форматах з великої кількості джерел, коли це презентується через комп'ютер» [75, с.1]. Одне з останніх визначень цифрової компетентності розширює його до «здатності особистості виконувати ефективно завдання в цифровому середовищі...Компетентність містить в собі здатність читати та інтерпретувати медіа, відтворювати дані та зображення за допомогою цифрових маніпуляцій, а також оцінювати та використовувати нові знання, які отримані з цифрового середовища» [84, с.1]. З впевненістю можна стверджувати, що цифрова компетентність в XXI столітті передбачає більш «мультиmodalний» (поєднання слів, зображень та звуку) підхід тому, що «мультиmodalність більш всепроникна, різноманітна, і важливіша сьогодні, ніж будь-коли раніше» [74, с.5].

Таким чином, формування цифрової компетентності набуло зараз найбільшої актуальності. Адже все більше учнів приходять до школи з мобільними телефонами, що мають значний потенціал для опанування навчальних дисциплін.

Вивчення мови за допомогою мобільного телефону (Mobile Assisted Language Learning) (MALL) – це один з найцікавіших та нових варіантів цифрової технології для підсилення та покращення навчання. Особливо актуальне вивчення іноземної мови через мобільний телефон на даному етапі, коли все більша кількість людей володіють ними. Мобільний телефон «розвинувся з простого голосового пристрою до засобу мультимедійної комунікації, який здатен передавати та завантажувати текст, дані, аудіо та відео – починаючи з текстових повідомлень, оновлень соціальних мереж та аж до сенсаційних новин, останніх музичних хітів, останнього рейтингового відео». Мобільний телефон також використовується як «гаманець, компас, телевізор, а

також будильник, калькулятор, адресна книга, газета та фотоапарат чи відеокамера» [85, с.11].

Коли ми говоримо про мобільні телефони – це не стосується лише розвинутого світу. «Світ, що розвивається, стає все більш та більш мобільним у порівнянні з розвинутим» та «швидкість, з якою мобільні телефони поширюються в глобальному світі, не має собі рівного в історії технологій». В 2003 році 61 відсоток світового населення мало доступ до мобільного стільникового сигналу, а до 2010 року цей показник підвищився до 90 відсотків [85, с.9].

В закладах середньої освіти мобільний телефон відіграє одну з ключових ролей тому, що «майже кожен учень володіє мобільним телефоном, що робить його природним засобом для навчання» [83]. Комбінація доступних застосунків і пристрою дає можливість здобувачу мати доступ до інструментів навчання, які допоможуть йому в подальшому житті та нових мотивуючих способів вивчення мови.

Зазначимо, що американські науковці також активно проводять дослідження щодо встановлення ефективності використання мобільних телефонів у процесі вивчення іноземної мови, а саме: вивчення словникового запасу за допомогою КПК [108] та мовних навичок, таких як письмо через мобільні телефони [97], читання через кишенькові персональні комп'ютери [64], практики вимови [50, с. 57] та граматичної точності, залучаючи мобільні телефони [52].

Більшість вчених відзначають ефективність використання мобільних пристроїв для вдосконалення мовних навичок та роблять висновок, що мобільне навчання слід віднести до перспективних напрямків з вивчення англійської мови. Однак деякі з них відзначають певні обмеження, як невеликий розмір екрана мобільних телефонів, вартість СМС-повідомлень [59, 66], а також відсутність усної взаємодії та співпраці з іншими учасниками [92].

Варто зазначити, що в сучасній вітчизняній теорії і методиці навчання іноземної мови відсутні цілісні й системні дослідження, які стосуються вивчення

даного предмету через мобільні телефони. Але на думку значної частини зарубіжних науковців, вивчення англійської мови за допомогою мобільних телефонів – перспективний напрям застосування такого виду цифрових технологій.

Навчання, наприклад, англійської мови в сучасному освітньому середовищі відбувається не в англomовному контексті. На заняттях англійської мови існує загальне прагнення залучення учнів до даного виду діяльності, як до «живої мови», забезпечуючи природні можливості практикувати дану мову через використання автентичних текстів і використання справжніх розмовних моделей. В цьому випадку роль сучасних цифрових технологій забезпечує значне доповнення іншими більш загальноприйнятими засобами (дошки, підручники, програвачі), які традиційно використовувалися в школі. Цифрові технології, зокрема інтернет, забезпечують доступ до великих об'ємів автентичного матеріалу та забезпечують можливості отримання досвіду та іншомовної практики. Вчителі та учні вже не розділені іноземною мовою чи культурою та можуть «...брати участь в соціальних практиках громади» [88, с. 46]. Навіть якщо здобувач не має прямого доступу до інтернету через відсутність власного комп'ютера вдома або в класі, вчителі часто мають та можуть використати додаткові ресурси для підсилення матеріалів, які пропонуються традиційними засобами.

Серед всіх сучасних пристроїв мобільні телефони виступають одним з найбільш ефективних засобів комунікації. З такими пристроями учень контролює навчальний процес і свій прогрес на основі когнітивних можливостей. Навчання за допомогою комп'ютера чи електронного навчання дозволяє учням навчатися в позакласному середовищі, коли вони знаходяться вдома перед своїми персональними комп'ютерами в режимі онлайн чи офлайн. Однак навчання із залученням мобільних телефонів забезпечує учнів можливістю навчатися, коли вони перебувають в автобусі, поза місцем свого проживання та під час відпочинку. Таким чином, здобувачі можуть навчатися скрізь і в будь-який час.

Коли в 1973 році мобільні телефони були винайдені вперше, ніхто не міг передбачити, що вони стануть невіддільною частиною життя людей. Як тільки мобільні телефони стали основою людського існування, виникла потреба в їх використанні для виконання завдань з вивчення іноземної мови.

До основних характеристик мобільних пристроїв відносимо їх портативність та зв'язок. Стосовно обміну даними технічні характеристики мобільних телефонів повинні включати можливість підключення та обміну інформацією з навчальними сайтами за допомогою безпроводних мереж, включаючи смс-повідомлення та електронну пошту. Портативність дає змогу учням переносити мобільні пристрої та використовувати навчальні матеріали [80].

Американський науковець Клопфер виділяє наступні властивості мобільних пристроїв:

1. Портативність: такі пристрої можна переносити до різних місць завдяки невеликим розмірам та вазі;
2. Соціальна інтерактивність: обмін даними та співпраця з іншими учнями можлива завдяки мобільним телефонам;
3. Врахування контексту: дані на мобільних пристроях можна зібрати та налаштувати виключно до даного місцеперебування та часу;
4. Зв'язок: мобільні телефони поєднуються з іншими пристроями;
5. Індивідуальність: у процесі використання ресурсів та інформації враховуються індивідуальні потреби учнів [89].

Загальні тенденції ринку збільшили популярність мобільних телефонів в системі освіти та забезпечили потребу вчителів у технічному та програмному оснащенні учнів у навчальних контекстах. Крім того, у порівнянні з такими бездротовими пристроями як ноутбуками, мобільні телефони досить недорогі та містять функції інтернет браузерів на більшості з них. З такими дешевими пристроями, які навіть доступні найбіднішим верствам населення та містять функціональність електронної пошти, СМС-повідомлень, існує можливість передавати інформацію між вчителем та учнями без суттєвих перешкод.

Крім того, поява інтернету спричинило появу дистанційної освіти, що зробило її засобом отримання інформації з різних куточків світу. За дуже короткий проміжок часу привабливість дистанційної освіти призвела до усвідомлення, що різні мобільні пристрої забезпечують багатий ресурс для викладання та навчання. Дійсно це було складним завданням залучити мобільний телефон до вирішення навчальних цілей [91].

Хоча навчання за допомогою мобільного телефону має низку переваг, але в ньому існують деякі обмеження: невеликий екран, труднощі при читанні з такого екрана, зберігання даних, обмеження мультимедіа тощо. Багато з мобільних пристроїв не розроблялися з навчальною метою. Ось чому важко для учнів використовувати їх для виконання завдань вчителя. Мобільні телефони, які все-таки підходять для виконання певних навчальних завдань, є дуже коштовними для учнів. Саме тому вчителям слід враховувати наявність певних моделей мобільних телефонів в учнів та підбирати матеріали відповідним чином [93].

В минулому мобільні телефони в основному використовувалися для цільової та споживацької інформації, але зараз учні стали знавцями створення та колаборативного удосконалення контенту для різних цілей, наприклад для таких інструментів Web 2.0, як блоги, форуми, вікі тощо. Крім того, молоде покоління все більше зацікавлюються в понятті «кураторство контенту» – пошук, відбір, публікація матеріалів, які вже були одного разу опубліковані, та набули поширення серед друзів, сім'ї, однолітків.

Однією із суттєвих переваг вивчення англійської мови за допомогою мобільного телефону є можливість здійснення колаборативного навчання, тобто навчанням у співробітництві, де відбувається активний обмін знаннями, навичками та відносинами учнів за допомогою взаємодії. Колаборація допомагає учням підтримувати, мотивувати та оцінювати один одного для засвоєння значної кількості інформації, що є майже відсутнім в інших типах навчання. З легкістю можна приєднатися до сумісної діяльності за допомогою використання мобільного пристрою як середовища навчання, що скоріше залежить від користувача, ніж від пристрою. В даній ситуації важливим елементом є

комунікація між учнями, що виступає важливим фактором вивчення іноземної мови [120].

Навчання англійської мови за допомогою мобільного телефону, як стверджують зарубіжні науковці, може бути здійснене з метою формування навичок, які пов'язані з вимовою, граматиною, аудіюванням, письмом та розумінням прочитаного. Відомий американський дослідник даної проблеми Кенні стверджує, що мобільні телефони пропонують ідеальну платформу для навчання оскільки вони повсюдні, доступні, компактні та бездротові [99].

Вивчення англійської мови підтримується використанням мобільних телефонів із залученням таких технологій: СМС-повідомлення, доступ до Інтернету, камера, аудіо / відеозапис та відеоповідомлення (MMS).

Як уже зазначалося, сфери вивчення англійської мови за допомогою мобільного телефону різноманітні, але хотілося б виділити наступні: формування словникового запасу, аудіювання, граматики, фонетики, розуміння прочитаного тощо.

Так, вивчення лексики, як вид навчальної діяльності під час навчання англійської мови, фокусується на засвоєнні словникового запасу за допомогою мобільного телефону. Надсилання електронної пошти чи СМС-повідомлення учням – виступає поширеним способом вивчення нової лексики в класі.

Цікаве дослідження щодо цього провели американські науковці Кеннеді та Леві, які підтвердили доцільність направлення учням інформації шляхом отримання СМС-повідомлень, що охоплюють відомі слова у нових контекстах в кількості дев'яти чи десяти на тиждень. Результати дослідження показали, що повідомлення були дуже корисними для вивчення лексики [87].

Аналогічно дослідники Торнтон та Хюзер три рази на день надсилали короткі мініуроки для вивчення лексики через електронну пошту на мобільні телефони учнів. Нові слова використовувалися в різних контекстах для того, щоб учні краще зрозуміли значення. Результат показав покращену кількість балів після написання тестів, які були дуже обнадійливими [114].

До інших стратегій вивчення словникового запасу через мобільні телефони варто віднести забезпечення учнів спеціальною лексикою для виконання завдань на своїх мобільних телефонах та надсилання їх на перевірку вчителю.

Вправи з аудіювання теж вважаються важливим етапом у вивченні англійської мови. З появою мобільних телефонів другого покоління, зараз можливо розробити мобільну мультимедійну систему для формування навичок аудіювання через виконання різних вправ. Дослідники Хуан і Сун розробили мобільну мультимедійну систему для аудіювання з англійської мови та впровадили її, яка дозволяє здобувачам завантажувати звуковий контент на телефон та замовляти курси навчання. Відповідно до результатів дослідження вищезазначених науковців, мобільна мультимедійна система може значно покращити навички аудіювання слухачів англійської мови [80]. Можна також створити платформу, на якій учні слухають текст за допомогою вокальної служби на своїх мобільних телефонах, після чого вони виконують тест стосовно розуміння прослуханого.

Граматику також вивчають за допомогою спеціально розробленої програми, яку встановлюють на мобільному телефоні, яка містить граматичні правила та відповідні тести з множинним вибором. Граматичні вправи можуть бути подані у формі «вірно – невірно» чи заповнення пробілів.

Друге покоління мобільних телефонів дає можливість своїм користувачам мати доступ до мультимедійних функцій, включаючи аудіювання та говоріння.

Сучасна послуга навчання за допомогою мобільного телефону повинна включати засоби передачі голосу. Маючи такі технології, учні можуть завантажувати словники зі звуковими функціями для того, щоб навчитися правильній вимові незнайомих чи нових слів. Мобільні пристрої з функцією мультимедіа дають учням можливість записувати власний голос. Як результат, вчителі краще зможуть оцінити недоліки учнів у вимові. Таким чином, завдяки вдосконаленню різних функцій системи, таких як забезпечення словника для пошуку незнайомих слів та перевірки їх правильної фонетичної форми існує можливість значно вдосконалити вимову та навички говоріння.

Лінія подкастів Praxis – це вебсайт, орієнтований на контекст для вивчення іноземних мов. Нещодавно він був доповнений новими функціями вивчення мов для КПК, смартфонів тощо, що дозволяє здобувачам удосконалювати фонетику даної мови та використовувати мультимедійні інструменти на мобільних телефонах (дослідницька програма Microsoft).

Мовленнєвий аспект мобільного навчання настільки ж важливий, як і його текстовий варіант, оскільки він дає можливість учням розмовляти з системою, що записує їх голос, а потім прослуховувати себе. Потім вони можуть порівняти свій голос з ідеальною вимовою і вдосконалити свою майстерність [121].

Практика в сфері читання допомагає учням збільшити свій словниковий запас, що сприяє розумінню прочитаного [65]. Читання можна запропонувати учням у формі якісно розробленого навчального курсу, який встановлений на мобільний пристрій, чи СМС-повідомлення, які надсилаються користувачеві. В кожному випадку після закінчення читання учні проходять тест для оцінки розуміння прочитаного.

Розкриємо цей аспект використання мобільного телефону для формування навичок читання більш повно. Так, під час виконання домашнього завдання, що стосується читання, учні записують прочитаний ними текст на мобільний телефон. На уроці, або в інший час, вчитель прослуховує запис, аналізує допущені помилки та виправляє вимову учня. Доречним є прослуховування записаного тексту у парі, коли відбувається обмін телефонами між двома учнями.

Учням пропонується записати на мобільний телефон власно придуманий текст короткого оповідання. Згодом на уроці всі учні слухають запис і транскрибують його. Це означає, що час від часу учні складають різні оповідання для прослуховування. Як показує практика, під час такої роботи учні приділяють велику увагу вимові, переконуючись, що однокласники дуже уважно будуть прислухатися не тільки до самого змісту.

Для того, щоб запропонувати ефективне та гнучке навчальне середовище для вивчення англійської мови, дослідники Чен і Хсу намагалися представити персоналізовану інтелектуальну мобільну систему навчання PIM, в якій учням

було запропоновано статті новин англійською мовою на основі своїх здібностей до читання, оцінених на основі сучасної теорії тестування. Для формування навичок читання новин система РІМ автоматично виявляє та вилучає невідому лексику для деяких учнів із читання англійських новин. Експериментальні результати дослідження показали, що читання новин англійською мовою поряд з вивченням незнайомого словникового запасу зі зворотним зв'язком на основі самоконтролю є дуже ефективним засобом у сприянні розуміння прочитаного та читацьких здібностей учнів [65].

Мобільні програми навчання, в яких функція читання супроводжується текстовою вимовою, будуть більш корисними для заохочення одночасно як розуміння читання, так і розуміння слухання.

Таким чином, застосування мобільних телефонів у вивченні англійської мови можна визначити як етап, в якому навчання за допомогою мобільного телефону стає непомітним, слугуючи потребам учнів і інтегруючись в повсякденну практику вчителів [56, с. 27].

Отже, використання цифрових засобів при навчанні англійської мови як іноземної в початкових класах дає можливість для створення цифрової гри та змішаного навчання. Останні досягнення в галузі цифрових технологій відкривають перед вчителями англійської мови широкі можливості для подальшого вдосконалення навчального процесу та підвищення якості здобуття знань. Використання комп'ютера, цифрової гри, розмовляючих електронних книжок, фотоальбомів, віртуальних екскурсій у мовній освіті виступає одним з перспективних напрямків інформатизації освітнього процесу.

Впровадження інструменту web 2.0 допомагає сформувати в учнів стійку комунікативну компетентність під керівництвом досвідченого учителя, але й шляхом також докладання самостійних зусиль самого учня. На вибір правильної стратегії до навчання молодших школярів англійської мови впливає багато факторів: вік учнів, наявність ресурсів, шкільний контекст, досвід та компетентність вчителя тощо.

Практичний досвід викладання англійської мови в початкових класах

свідчить про те, що на сучасному етапі значну увагу необхідно приділяти застосуванню мультимедійних технологій, у яких одночасно використовують тексти, графіку, відеоматеріали, звукові ефекти, анімацію. Все це є сукупністю аудіо та візуальних ефектів разом з інтерактивним програмним забезпеченням, які впливають на емоційні та понятійні сфери, сприяють більш ефективному засвоєнню мовного матеріалу.

За допомогою таких сучасних цифрових технологій як відеоконференція, віртуальні світи, які дають можливість відчувати 3D простір та спілкуватися з однолітками, комп'ютерне та мобільне навчання, використання мобільних застосунків та цифрових ігор учні початкових класів на уроках англійської мови відчують справжнє занурення в аутентичне спілкування, отримують безліч можливостей для вивчення та запам'ятовування нових слів та мовних зворотів, а також для формування мовленнєвих навичок.

Впровадження цифрових технологій у процес мовної освіти здобувачів закладів середньої освіти сприяє розв'язанню таких основних лінгводидактичних завдань: покращення мотивації вивчення мови, формування стійкої мотивації до пізнавальної діяльності, розвиток здібностей і готовності до самостійного вивчення мови, сприяння виробленню самооцінки в здобувачів, підвищення активності учнів у процесі вивчення мови, індивідуалізація навчання, інтенсифікація навчання, формування елементів абстрактного та логічного мислення. Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення англійської мови дозволяє побудувати нову модель навчання, де домінантне місце належить учневі, сутністю навчання є не лише передача інформації, а й навчання самостійно здобувати знання, формувати та вдосконалювати свої комунікативні вміння та навички.

Використання таких сучасних технологій як цифрова розповідь, текстові процесори, соціальні мережі, скрінкасти, комп'ютери та мобільні телефони під час навчання англійської мови в закладах середньої освіти дозволяють більш повно реалізувати цілий комплекс методичних, дидактичних, педагогічних і психологічних принципів. Це підвищує ефективність вирішення комунікативних

завдань, розвиває різні види мовленнєвої діяльності учнів, формує стійку мотивацію до іншомовної освіти.

Мобільні технології постійно удосконалюються та проникають у всі аспекти життя, завдяки чому ця технологія відіграє важливу роль в освітній галузі. На даному етапі однозначний перехід від навчання під керівництвом учителя до здобувачів дозволяє активно використовувати мобільне навчання. Мобільні телефони забезпечують більш сприятливе навчальне середовище для здобувачів закладів початкової та середньої освіти.